

M. Elands, A. Staarman, ed., *Afscheid van Nieuw-Guinea. Het Nederlands-Indonesische conflict 1950-1962* (Bussum: Thoth, 2003, 207 blz., ISBN 90 6868 323 3).

Tot zeer recent heeft de Nederlandse staat zich — om het diplomatiek uit te drukken — doorgaans niet bijzonder genereus betoond jegens degenen die hem als beroeps- of dienstplichtig militair onder moeilijke omstandigheden hebben gediend. Tegenwoordig is een omslag merkbaar. Nieuwe psychologische inzichten hebben daarbij een rol gespeeld. De Jongs introductie van het begrip ‘geschonden groepen’ zal ook het zijne hebben gedaan. In dit fraai verzorgde boek, uitgegeven onder auspiciën van het Veteraneninstituut en het Legermuseum, staan in feite de militairen centraal die in Nieuw-Guinea hebben gediend tussen eind 1949 en de zomer van 1962.

Het boek opent met een analytische beschrijving van het Nederlandse Nieuw-Guineabeleid door de gerenommeerde journalist John Jansen van Galen. Daarna beschrijft de historicus Rein Bijkerk hoe dit beleid weerklank vond in parlement en pers. Jos Hilkhuisen, cultureel antropoloog, geeft in een rijk verluchte bijdrage aan hoe de Nieuw-Guinea-kwestie motieven bood aan vele Nederlandse tekenaars van politieke prenten. De historicus Hans Meijer behandelt een bij uitstek delicaat onderwerp: de volksraadpleging na de overdracht van het gebied aan Indonesië die, zoals hij duidelijk aangeeft, eigenlijk geen gelegenheid gaf tot vrije keuze. Martin Elands en Mathieu Willemsen, respectievelijk historicus en kunsthistoricus (beiden met als bijzonder aandachtsveld militaire geschiedenis) beschrijven en analyseren het Nederlandse militaire optreden. De twee laatste bijdragen hebben rechtstreeks betrekking op de ervaringen van de Nieuw-Guinea-veteranen. Twee brieven van Arie Langenberg, die als dienstplichtig militair in 1961-1962 in Nieuw-Guinea het hoogtepunt van de crisis beleefde, geven zijn persoonlijke ervaringen weer. Drie auteurs afkomstig uit de wereld van psychologie en communicatiewetenschap belichten tenslotte met redacteur Elands, historicus, hoe het na 1962 met de Nieuw-Guinea-veteranen gegaan is, in hoeverre zij ‘erkenning’ hebben ondervonden, hoe het met hun ‘welzijn’ en hun onderlinge ‘solidariteit’ gesteld is.

De kennismaking met dit boek was voor mij een verfrissende ervaring. Voor een officieuze uitgave, ingeleid door de directeur van het Veteraneninstituut en de directeur van het Legermuseum, is het mijns inziens uitzonderlijk dat totaal geen poging wordt gedaan dingen mooier voor te stellen dan zij geweest zijn en dat fouten onverbloemd worden erkend. Ik hoop en verwacht dat dit boek door vele Nieuw-Guinea-veteranen zal worden gewaardeerd als een betrouwbare herinnering aan ‘hun’ verleden. Voor anderen kan het een waardevolle inleiding zijn tot een in ieder geval merkwaardige episode uit de Nederlandse geschiedenis. Dat komt zowel door de kwaliteit van de genoemde artikelen als door die van het ‘bijwerk’. Overigens is de opgenomen bronnenlijst in feite een literatuurlijst. Ten aanzien van pagina 129 (in het stuk van Elands en Willemsen) veroorloof ik mij twee aanmerkingen op terminologisch gebied. Een oorlogsschip is niet ‘de’ Hr. Ms. maar simpelweg ‘Hr. Ms.’ De daar genoemde Indonesische oorlogsschepen behoren te worden aangeduid als ‘torpedomotorboten’.

Ph. M. Bosscher

W. Willems, *Stadskind. Kroniek van een naoorlogse jeugd* (Amsterdam: Bert Bakker, 2003, 310 blz., ISBN 90 351 25592).

Tussen 2 november 2001 en 27 januari 2003 wijdde de *Haagsche Courant* iedere zaterdag een

hele pagina aan de Haagse samenleving in de jaren vijftig en zestig. De pagina werd gevuld met een selectie van ingezonden memoires van ruim tweeduizend lezers en een wekelijkse rubriek van Wim Willems met zijn jeugdherinneringen. In *Stadskind* zijn de bijdragen van Willems gebundeld. De stukjes van de lezers zijn overigens ook in boekvorm uitgegeven: *Mijn stad. Herinneringen van Hagenaars* (Bzztoh, 2003).

Het boek van Wim Willems speelt zich voornamelijk af in het Valkenboskwartier, waar de schrijver opgroeide als oudste zoon van een bouwvakarbeider. Het gezin had het niet breed en moest, evenals veel buurtgenoten in die tijd, de etagewoning delen met een kostganger om de inkomsten van de vader aan te vullen. De stukjes van Willems geven een aardig beeld van het wel en wee in de wijk en van zijn bewoners. Hij vertelt smakelijk over de winkeliers en de straathandelaren met hun handkarren, het spelen en katekwaad uithalen in de nog vrijwel autoloze straten, zijn uitstapjes, de school, zijn vrienden en zijn familieleden.

Inhoudelijk zijn de verhaaltjes ongewijzigd uit de krant overgenomen. Redactioneel schijnt er het een en ander aan gecorrigeerd te zijn, maar dat is dan wel tamelijk slordig gedaan. Sommige stukjes hebben kop noch staart. Het taalgebruik is ook niet erg mooi: wezen in plaats van zijn, en veel verkeerde uitdrukkingen als: 'ik eindigde op de schouders van mijn vader' (276), of: 'mijn zeventienjarige dagdromen' (268) en dergelijke.

Als gezellige bijdrage voor een pagina in de *Haagsche Courant* zijn de stukjes best aardig, en met het idee om ze gebundeld uit te geven is ook niets mis, maar de opmerking op de achterzijde van het boek, dat de verhalen verweven zijn met de sociale geschiedenis, plus de introductie van Willems als auteur van verschillende historische standaardwerken, wekt de indruk, dat het om een sociaal-historisch boek gaat en dat lijkt me toch wat overdreven. Het boek bestaat uit louter persoonlijke anekdotes, zonder enige algemene samenhang. Bovendien geeft de schrijver zelf in zijn nawoord aan, niet als professioneel historicus te werk te zijn gegaan, omdat dit hem te veel tijd zou hebben gekost.

Tijdgebrek of iets anders; voor iemand die zegt zijn boek te beschouwen als onderdeel van een uniek sociaal-historisch project, is hij wel onzorgvuldig met historische feiten omgegaan. Hij vermeldt zelden in welke periode het verhaal zich afspeelt, alsof er geen verschil bestaat tussen de jaren vijftig en zestig. Ook generaliseert hij erg gemakkelijk. Zo gingen Hagenaars volgens hem destijds niet naar buiten; het was het koelkastloze tijdperk; en veel mannen hadden in die tijd — net als zijn vader — korte armen, om maar iets te noemen. De vakantiekolonie was, naar hij beweert, haar tijd ver vooruit, omdat je daar moest douchen en tandenpoetsen. Iemand die niet beter weet, krijgt van hem toch wel een vrij eenzijdig beeld voorgeschoteld.

Dit boek gaat over de persoonlijke jeugdherinneringen van Willems, en het beeld dat wordt opgeroepen, is dan ook vooral van de auteur zelf. Als 'beeld en werkelijkheid in de scheikundedoo's van zijn geheugen soms verkeerd gemengd' zijn, om het maar met zijn eigen woorden te zeggen (305), is dat voor een luchtig boekje misschien niet zo bezwaarlijk, maar voor een historisch project had hij beter wel een beetje professioneler te werk kunnen gaan.

Rose Marie Schenkels

G. Oostindie, I. Klinkers, *Decolonising the Caribbean. Dutch policies in a comparative perspective* (Amsterdam: Amsterdam university press, 2003, 291 blz., ISBN 90 5356 654 6).

Deze Engelstalige, vergelijkende studie over het dekolonisatieproces in de Nederlandse Caraïben is bijzonder welkom. Het vormt een (voorlopig?) sluitstuk van de driedelige reeks over dit